

RUS DIŞ POLİTİKASINDA TÜRKİSTAN: DEĞİŞİMLER VE DÖNÜŞÜMLER

Dr. Halit HAMZAOĞLU*

Öz

Rusya Federasyonu'nun (RF) Türkistan politikası dönemsel olarak ciddi değişimlere ve dönüşümlere uğramıştır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasının hemen ardından, iç ve dış etkenler RF'nin Türkistan politikasını doğrudan etkilemiştir. Bu süreçte RF daha çok Batı sınırlarındaki sorunlara odaklanmış ve bu çerçevede Batı ile işbirliğini daha fazla önemsemiştir. Vladimir Putin'in devlet başkanlığına seçilmesiyle birlikte ise Post-Sovyet coğrafyaya yönelik politikalar ve projeler ıme kazanmıştır. 1996'da Yevgeni Primakov tarafından şekillendirilen dış politika stratejisi bu dönemde uygulanmaya başlamıştır. Putin yönetimi daha çok bölgesel bütünleşme mekanizmaları vasıtasıyla, RF'nin Türkistan'daki politikalarının stratejik çerçevesini belirlemiştir. Avrasya Ekonomik Birliği ve Kolektif Güvenlik Anlaşması gibi örgütler bu politikanın temel araçları olarak ön plana çıkmıştır. 2014'ten itibaren Batı ile yaşadığı jeopolitik sorunlar nedeniyle, Çin ile ilişkilerin geliştirilmesini öncelikli dış politika hedefi olarak belirlemiştir. Yeni jeopolitik gerçeklikleri göz önünde bulunduran RF, Çin ile ortak bir zeminde hareket etmek için "Büyük Avrasya" konseptini geliştirmiştir. Çalışmada, RF'nin Türkistan'a yönelik politikaları ve stratejileri araştırılmaktadır. RF'nin Türkistan politikalarının içeriğini ayrıntılı bir biçimde analiz edilmesi çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Anahtar kelimeler: Avrasya Ekonomik Birliği, Büyük Avrasya, Rusya Federasyonu, Türkistan.

Turkestan In Russian Foreign Policy: Changes And Transformations Abstract

Turkistan Policy of the Russian Federation underwent serious changes and transformations periodically. Internal and external factors affected the Turkistan policy of the RF directly right after the collapse of the USSR. In this process, RF

Geliş Tarihi: 04 Kasım 2021 - Kabul Tarihi: 12 Aralık 2021.

Atıf Bilgisi: Halit Hamzaoğlu, "Rus Dış Politikasında Türkistan: Değişimler ve Dönüşümler", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Cilt: 130, Sayı: 256, İstanbul 2022, s. 67-84.

* Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Böl., halithamzaoglu85@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5249-1911.

focused more on the problems in its Western borders, and in this context, gave more importance to cooperation with the West. Policies and projects regarding Post-Soviet geographical areas gained momentum after the election of Vladimir Putin to the Presidency. The foreign policy strategy that was shaped by Yevgeny Primakov in 1996 began to be implemented in this period. The Putin Administration determined the strategic framework of the policies of RF in Turkistan, mostly via regional integration mechanisms. Organizations such as the Eurasian Economic Union and the Collective Security Treaty came to the forefront as the main tools of this policy. It was determined that the development of relations with China would be its primary foreign policy target after the geopolitical problems RF experienced with the West as of 2014. Considering the new geopolitical realities, RF developed the concept of "Greater Eurasia" for the purpose of acting on common grounds with China. In the present study, the policies and strategies of RF regarding Turkistan were investigated. The main purpose of the study was also to analyze the contents of Turkistan Policy of RF in detail.

Keywords: Turkistan, Eurasian Economic Union, Greater Eurasia, Russian Federation.

Giriş

Türkistan, insanlık tarihinde oldukça büyük önem ihtiva eden bölgelerin başında gelmektedir. Jeopolitik ve jeostratejik konumu bölgenin gelişim istikametini önemli ölçüde etkilemiştir. XXI. yüzyılın başlarından itibaren ekonomik perspektif bölgenin dinamiklerine yön vermeye başlamıştır. Bölgenin sahip olduğu enerji kaynaklarının batı ve doğu pazarlarına ulaşımı konusu ve bu bağlamda geliştirilen projeler ön plana çıkmıştır. Türkistan sadece elverişli coğrafi konumu ile değil, aynı zamanda doğal kaynaklarının çeşitliliği nedeniyle uluslararası işbirliğinin ve/veya rekabetin merkezi haline gelmiştir. Günümüzde Türkistan bölgesi Avrupa, Orta Doğu ve Asya ülkeleri arasındaki ticari, ulaşım ve diğer stratejik bağlar açısından kıtalararası önem taşımaktadır.

RF bir dizi tarihsel nedenler dolayısıyla, Türkistan bölgesinin jeopolitik, stratejik ve ekonomik denkleminde belirleyici bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. 1991'den sonra oluşan yeni bölgesel koşullar, esasen RF'nin bu konumunu etkilememiştir. RF sahip olduğu kapsamlı araçlarla, bölge üzerindeki askeri, jeopolitik ve ekonomik etkisini devam ettirmiştir. Bu dönemde RF'nin stratejik tercihlerinde, Türkistan belirleyici bir yer tutmasa da Rus siyasetine yön veren temel bileşenler açısından bölge önemini büyük ölçüde korumuştur. Vladimir Putin'in başkanlığı ile beraber, RF'nin Türkistan politikası şekillenmiş ve stratejik bir nitelik kazanmıştır.

Çalışmada, RF'nin Türkistan politikası dönemsel bir yaklaşımla araştırma-ya tabi tutulmaktadır. Söz konusu yaklaşım, çalışmanın yöntemini ve sınırlarını belirlemektedir. Çalışmada, kronolojik bir çerçevede RF'nin bölgeye yönelik politikalarının çıktıları analiz edilmektedir. Bu çerçeve çalışmanın yöntemini ve kurgusal temelini oluşturmaktadır. Ayrıca RF'nin Türkistan politikasının şekillenmesinde rol oynayan iç siyasi gelişmelerden bahsedilmektedir. Siyasi liderlerin ve dış politika seçkinlerinin bölgeye yönelik bakış açıları irdelenmektedir. Bu yaklaşım çalışmanın teorik çerçevesini teşkil etmektedir. Çalışmanın ilk bölümünde 1991'den Putin iktidarına kadarki süreçte, RF'nin dış politika

önceliklerinde Türkistan'ın yeri ve konumu incelenmektedir. İkinci bölümde, Putin dönemi itibarıyla şekillenen Türkistan politikasının içeriği ve hedefleri ayrıntılı bir biçimde anlatılmaktadır. Üçüncü bölümde ise güncel jeopolitik gerçeklikler bağlamında RF'nin Türkistan'a yönelik stratejisi analiz edilmektedir.

RF'nin Türkistan Ülkeleriyle İlişkilerini Etkileyen Temel Dinamikler (1991-2000)

RF'nin, SSCB sonrası politikalarında Türkistan ülkeleri öncelikli bir yer tutmamaktaydı. 1991'de RF'nin dış politika stratejisinde Türkistan bölgesi Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ile ilişkiler çerçevesinde ele alınmaktaydı. Dolayısıyla, Orta Asya bölgesine yönelik ayrı bir stratejik tutum söz konusu değildi. 1993'te kabul edilen Kozirev Doktrini, "*Post-Sovyet coğrafyasına yönelik Rus dış politikasını BDT perspektifinden değerlendirmekteydi.*"¹ Kozirev Doktrininde Türkistan ülkelerine yönelik özel bir stratejik çerçeveden bahsedilmemekteydi. BDT'ye yönelik dış politika öncelikleri ise temelde güvenlik odaklı yaklaşımlardan oluşmaktaydı.² Rus diplomasisi, eski Sovyet Cumhuriyetleri ile ilişkilerde yeni gerçekleri ve karşılıklı çıkarları yeterince dikkate almaktaydı.³

Bu bağlamda RF, daha çok Ukrayna, Belarus ve Kafkasya'yı dış politikasının temel noktası olarak görmekteydi. Bu dönemde Türkistan'ın siyasi çevrelerinde "*RF'nin bölge ülkelerine yönelik bir stratejisinin olmadığı görüşü hâkimdi.*"⁴ RF'nin yaşadığı iç siyasi sorunlar, güç mücadelesi, toplumsal konsolidasyon eksikliği ve derin ekonomik kriz gibi etkenler dış politikanın inşaa sürecini doğrudan etkilemekteydi. Bu bağlamda sadece Türkistan'a yönelik politikalarda değil, genel dış politika formasyonunda ciddi stratejik eksiklikler mevcuttu.⁵ Bu koşulları göz önünde bulunduran Boris Yeltsin yönetimi ve özellikle Dışişleri Bakanı Andrey Kozirev Batı ile ilişkilerin geliştirilmesini dış politikanın merkezi konusu olarak belirlemişlerdi. 1991'de üç Slav ülkesi (RF, Ukrayna, Belarus) Türkistan devletleriyle Sovyetler Birliği'nin geleceğini müzakere etmeden BDT'yi oluşturmuşlardır. Bu süreçte RF'nin siyasi hayatında önemli rol oynayan güçler Türkistan'dan çekilme konusunda hemfikirlerdi.⁶ RF, Türkistan'ı Batı ile ilişkilerin geliştirilmesinin önünde bir engel olarak görmekte ve "*bu yükten kurtulmayı*" hedeflemekteydi.⁷ Yeltsin yönetimi ulus-

¹ Konstantin Mesheryakov, *Evolutsiya Vneshney Politiki Rossiyskoy Federatsiyii v Chentralnoy Aziyii v 1991-2005 gg*, Sankt Peterburgskiy Gosudarstvenniy Universitet, Sankt Petersburg 2014, s. 207.

² Kontseptsiya Vneshney Politiki Rossiyskoy Federatsiyii, *Nezavisimaya Gazeta*, 11 Temmuz 2000, https://www.ng.ru/world/2000-07-11/1_1_concept.html (Erişim Tarihi: 01.09.2021).

³ Mark Neymark, "Vneshnaya Politika Rossii: Ot "Novogo Mishleniya" k Novomu Strategicheskoy Mishleniyu", *Jurnal Problemi Postsovetskogo Prostranstva*, Cilt: 7, Sayı: 2, 2020, s. 178.

⁴ İvan Safranchuk, "Rossiyskaya Politika v Chentralnoy Aziyii. Strategicheskii Kontekst", *Observo*, Sayı: 8, 2014, s. 16.

⁵ Vneshnaya Politika Rossii v 1990-h Godah, *Entsiklopediya Vsemirnaya İstoriya*, https://w.histrf.ru/articles/article/show/vneshniaia_politika_rossii_v_1990_kh_godakh (01.09.2021).

⁶ Andrey Kazantsev, "*Bolshaya İgra*" s Neizvestnimi Pravilami: *Mirovaya Politika i Chentralnaya Aziya*, Fond Naslediya Evraziy, Moskova 2008, s. 128.

⁷ Raffael Sattarov, "Politika Rossii v Chentralnoy Aziyii 3.0-na Postsovetskom Prostranstve Net Vechnih Soyuznikov, Est Tolko Vechniye İnteresi", *Central Asian Analytical Network*, <https://www.caa-network.org/archives/8452> (Erişim Tarihi: 02.09.2021).

lararası kredileri elde etmek için çaba harcamaktaydı ve bu nedenle bölgeye çok fazla ilgi duymamaktaydı.⁸

Yeltsin yönetiminin bu tavrı Türkistan ülkelerinde olumlu karşılanmamıştır. Özellikle Kazakistan lideri Nursultan Nazarbayev RF, Ukrayna ve Belarus'un girişimleriyle oluşturulan BDT yapılanmasında Türkistan ülkelerinin de yer almasını önemsemekteydi. 1991'de Nazarbayev'in girişimleriyle Aşgabat'ta toplanan Orta Asya liderleri BDT'ye katılma kararı almışlardır.⁹ BDT'nin varlığına rağmen RF başlangıçta bu örgütü bir bütünleşme aracı olarak kullanmaya teşebbüs etmemiştir.¹⁰

1993'te Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) eski Doğu Bloğu ülkelerine doğru genişleme stratejisini benimsemesiyle birlikte, RF-Batı ilişkilerinin jeopolitik seyri önemli ölçüde değişmiştir. Yeltsin, Polonya'nın NATO'ya katılmasını kabul etmeye hazırdı, ancak bu karar yerleşik Rus askerî düzeninin ve öncül siyasi güçlerin ciddi muhalefetiyle karşılaşmıştır. NATO'nun genişleme stratejisi Rus siyasetinde ve kamuoyunda ciddi hayal kırıklığı meydana getirmişti.¹¹ Bu hayal kırıklığı RF'nin dış politika yapım sürecini ve aynı zamanda yakın çevreye yönelik bakış açısını etkilemiştir. Diğer taraftan RF'nin yakın çevresinde enerji jeopolitiği odaklı yaşanan gelişmeler, Rus dış politikasının şekillenmesinde önemli rol oynamaya başlamıştır. Bu çerçevede Batılı petrol şirketlerinin Hazar bölgesindeki faaliyetleri ve özellikle RF'nin petrol güzergâhları üzerindeki tekeli sona erdirmek için inşa edilen boru hatları, dış politik sorunsalı haline gelmekteydi.¹² Böylece güvenlik ve ekonomik bağlamda ortaya çıkan yeni gerçeklikler, RF'nin yakın çevresine yönelik yeni stratejiler belirlemesine zemin hazırlamıştır.

Yaşanan jeopolitik gelişmeler ve ortaya çıkan yeni düzlem Yeltsin yönetimini, Rus siyasetinde her zaman başat aktör olan yerleşik askerî düzeni hesaba katmaya zorlamıştır. Yeltsin tarafından 14 Eylül 1995 tarihinde imzalanan belge ile RF'nin BDT üyesi ülkeleriyle ilişkileri stratejik içerik kazanmaya başlamıştır.¹³ Söz konusu belge aynı zamanda RF'nin Türkistan stratejisinin genel çerçevesini belirlemekteydi. 1995'ten itibaren RF, BDT'yi bir bütünleşme aracı olarak görmeye başlamıştır. Bu çerçevede 5 Ocak 1995'te RF ve Belarus arasında Gümrük Birliği anlaşması imzalanmıştır. 20 Ocak 1995'te ise Kazakistan bu anlaşmaya katılmıştır.¹⁴ Bütün bu gelişmeler ışığında Yeltsin, 1996'da Batı ile ilişkilerin iyileştirilmesinin ateşli savunucusu olan Dışişleri Bakanı Kozirev'i görevden aldı. Kozirev'in yerine deneyimli politikacı ve diplomat Yevgeni Primakov getirildi. Primakov'un Dışişleri Bakanlığı'na getirilmesi,

⁸ Sattarov, a.y.

⁹ Nursultan Nazarbayev, *Na Poroge XXI Veka*, Atamura, Alma Ata 2003, s. 94.

¹⁰ Dmitriy Trenin, "Rossiya i SNG: Pole İnteresov, a ne Sfera Vliyaniya", *Pro et Contra*, Sayı: 5-6, 2009, s. 84.

¹¹ Trenin, "a.g.m.", s. 85.

¹² Trenin, a.y.

¹³ Sergey Nikolayev, "Chentralniy Aziya v Geopolitike: Amerikanskiy Vektor (1991-2008 gg)", *Jurnal Mejdunarodnaya Jizny*, Sayı: 2, 2011, <https://interaffairs.ru/jauthor/material/396> (Erişim Tarihi: 02.09.2021).

¹⁴ Kazantsev, a.g.e., s. 194.

RF'nin yakın çevresine ve özellikle Türkistan'a yönelik politikalarında ciddi bir etki oluşturdu. RF'nin yakın çevre politikalarında BDT merkezli bütünleşme girişimlerinin rolü arttı. Primakov, BDT'yi işlevsel bir bütünleşme mekanizmasına dönüştürmeyi başlıca hedef olarak belirlemiştir.¹⁵

Primakov'un Dışişleri Bakanlığı döneminde BDT merkezli bütünleşmenin yasal çerçevesinin oluşturulması için bir dizi adımlar atılmıştır. Bu bağlamda 29 Mart 1996'da RF, Kazakistan, Kırgızistan ve Belarus Gümrük Birliği oluşturulmasının ilkelerini, mekanizmalarını ve aşamalarını belirleyen anlaşma yapmışlardır.¹⁶ Bu dönemde RF'nin Türkistan politikasında Kazakistan oldukça belirleyici konuma sahipti. Bu çerçevede RF, Türkistan stratejisini önemli ölçüde Kazakistan üzerinden inşa etmekteydi. Kazakistan Türkistan'daki fiili liderliği, güçlü hammadde potansiyeli, Hazar jeopolitiğindeki önemi sebebiyle ön plana çıkmaktaydı. Aynı zamanda Kazakistan, Rus askerî ve uzay sanayisi açısından kritik önemdeki Baykonur kompleksine ve dört milyonluk Rus diasporasına ev sahipliği yapmaktaydı.¹⁷ Temmuz 1998'de RF ve Kazakistan arasında imzalanan "*Ebedi Dostluk ve İşbirliği Bildirgesi*" birçok siyasi konuyu ayrıntılarıyla birlikte ihtiva etmekteydi. İkili ilişkiler tarihinde benzeri görülmemiş bir belge olan bildirme, "*her iki devletin sonsuz dostluk bağlarıyla birbiriyle ortak ve müttefik olduğunu*" teyit etmiştir.¹⁸ Bildirme, RF-Kazakistan ilişkilerinin gelecek perspektifine istikamet vermiştir.

90'lı yıllarda RF'nin Kazakistan dışındaki diğer Türkistan ülkeleriyle ilişkilerinde güvenlik sorunsalı ön plana çıkmaktaydı. Kazakistan Belarus ile birlikte, RF'nin yakın çevresiyle ilişkilerinde ekonomik ve siyasi bağlamda katalizör rolünü oynamaktaydı. Fergana Vadisi'nde yaşanan etno-politik sorunlar, Tacikistan ve Kırgızistan arasındaki sınır çatışmaları ve 1992'de Tacikistan'da başlayan iç savaş, RF'nin bölgeye güvenlik odaklı bir perspektifle yaklaşmasına neden olmuştur. Ayrıca Afganistan merkezli güvenlik tehditleri bölgesel dinamikleri derinden etkilemekteydi. 1993'te RF ve Kırgızistan arasında yapılan anlaşma, Rus askerî varlığının bölgedeki faaliyetlerini düzenlemekteydi. Kırgızistan temel bölgesel güvenlik konularında RF ile aynı tutuma sahipti.¹⁹ Tacikistan ise Afganistan'la sahip olduğu sınır nedeniyle Türkistan'ın bölgesel güvenliğinde kilit önem arz etmekteydi. 1997'de iç savaşın bitmesiyle birlikte,

¹⁵ Primakov Doktrininin temel ilkeleri için bkz. Aleksey Kupriyanov, "Pragmaticniy Realist: Pochemu Doktrina Primakova Aktualna i Seycas", *İzvestiya*, 29 Ekim 2019, <https://iz.ru/937080/aleksei-kupriyanov/pragmaticnyi-realist-pochemu-doktrina-primakova-aktualna-i-seichas>, (Erişim Tarihi: 03.09.2021). Ayrıca bkz. Halit Hamzaoglu, "Rus Dış Politikasında Realist Yaklaşım: Primakov Doktrin ve Yakın Çevre Kavramı", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 24, 2020, s. 281-299.

¹⁶ Dogovor o Tomojennom Soyuze i Edinom Ekonomicheskom Prostranstve, Avrasya Komisyonu, http://www.eurasiancommission.org/ru/act/trade/catr/nontariff/Pages/Dogovor_26021999.aspx.

¹⁷ Rüstem Sagindikov, "Kazaxstansko-Rossiyskiye Otnosheniya: Sostayaniye i Perspektivi", *Vestnik Rossiyskogo Universiteta Drujbi Narodov Seriya Mejdunarodniye Otnosheniya*, Sayı: 2, 2014, s. 140.

¹⁸ Sakindikov, a.y.

¹⁹ Pavel Sevostyanov, "Kirgiziya i Strategicheskiye Zadaci Rossiyi", *Jurnal Mejdunarodnaya Jizny*, 2 Mart 2021, <https://interaffairs.ru/news/show/29275> (Erişim Tarihi: 03.09.2021).

RF iç siyasi uzlaşının garantörü rolünü üstlenmiştir.²⁰ Bu garantörlük RF'nin Tacikistan'da ve sınır hattında var olan askerî varlığının artmasına ve pekişmesine olanak tanımıştır.

Bölgenin kilit ülkelerinden Özbekistan'la ilişkiler ise inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Bağımsızlığının ilk yıllarında Özbekistan bölgesel liderlik için Kazakistan'la rekabet halindeydi. Özbekistan Cumhurbaşkanı İslam Kerimov, Nazarbayev'den farklı olarak dışarıya açık bir lider profili çizmemektedir. Bu durumun bazı önemli nesnel nedenleri vardı. Özbekistan sürekli aşırılıkçı dini yapılarla mücadele halindeydi ve bu gerçeklik dış politika stratejisini doğrudan etkilemekteydi. Diğer taraftan Kırgızistan ve Tacikistan'la yaşanan etnik temelli sorunlar, Özbekistan'ın bölgesel siyasi konumunu şekillendirmekteydi. RF'nin Kırgızistan ve Tacikistan'a sağladığı siyasi ve askerî destek, Özbekistan'ın "bölgesel yalnızlığını" daha da artırmaktaydı. Bu doğrultuda Özbekistan Batı ile ilişkilerin geliştirilmesine özel bir önem vermektedir ve böylece güç dengesi politikalarını benimsemektedir. Özbekistan, 1996'dan itibaren RF öncüllüğünde kendini göstermeye başlayan bütünleşme girişimlerine temkinli yaklaşmaktaydı.²¹

RF'nin bağımsızlık sonrası daimi tarafsızlık statüsünü benimseyen Türkmenistan'a yönelik politikalarının temel konusunu, ekonomi ve ticaret oluşturmaktaydı. BDT üyesi olmasına rağmen, Türkmenistan örgütün çalışmalarına fiilen katılmamaktaydı.²² Türkmenistan lideri Saparmurad Niyazov daimi tarafsızlık statüsünü korumak adına, RF'nin öncüllüğünde gerçekleştirilen bütünleşme girişimlerinin dışında kalmayı tercih etmekteydi. Bu nedenle RF'nin Türkmenistan'la ilişkilerinde ekonomik ve beşeri konular öne çıkmaktaydı.

Daha önce de vurgulandığı gibi, 1991-1994 yılları arasında RF Türkistan'ı jeopolitik bir hedef olarak değil, daha çok stratejik yük olarak görmektedir. 1994'ten itibaren ise ortaya çıkan yeni koşullarda Rus dış politikasında Türkistan jeopolitik perspektif ihtiva etmeye başlamıştır. Bu değişim sadece uluslararası koşullara bağlı olarak gelişim göstermemektedir. İç siyasi koşullara bağlı olarak, yerleşik düzenin ve onun bileşenlerinin dış politikada aktif bir rol oynamaya başlaması söz konusu değişimin temel çerçevesini şekillendirmektedir. Primakov'un dışişleri bakanlığı görevine getirilmesi ise daha geniş çaplı bir değişimi meydana getirmiştir ve esasında çok boyutlu bir dönüşümün temelleri atılmıştır. Primakov'un ileri sürdüğü dış politika ilkeleri özünde gerçekçi ve pragmatik öğeler taşımaktaydı. Ancak orta ve uzun vadede Rus jeopolitik düşünce sisteminin yeniden tesis edilmesine katkı sağlamıştır. 1996'da formüle edilen dış politika stratejisi, Putin'in göreve gelmesiyle resmî doktrine dönüşmüştür. Putin selefi Yeltsin'den farklı olarak, Türkistan'ı

²⁰ Konstantin Mesheryakov, "Rossiysko-Tadjikskiy Otnosheniya v 1997-2005 Godah: ot Donora-Aktseptornogo Karaktera k Novim Printsipam Vzayimodeystviya", *Nauchno-Tekhnicheskoye Vedomosti SPbGPU. Gumanitarniye i Obshchestvenniye Nauki*, Sayı: 3, 2013, s. 155.

²¹ Sabrina Bazileva - Elena Chernenko, "Sotrudnichestvo Uzbekistana i Rossiyi Kak Stabiliziruyshiy Faktor na Evraziyskom Prostranstve", *Vestnik Rossiyskogo Universiteta Drujbi Narodov Seriya Mejdunarodniye Otnosheniya*, Cilt: 16, Sayı: 3, 2016, s. 509.

²² Aleksey Malashenko, "Turkmeniya: Byla li Otpepely?", *Moskovskiy Chentr Karnegi*, Brifing, Cilt: 14, Sayı: 2, 2012, s. 2.

bir yük olarak değil, jeostratejik ve ekonomik merkez olarak görmekteydi. Bu bağlamda Putin dönemi Rus dış politikasında Türkistan yeniden önem kazanmıştır.

Putin Dönemi RF'nin Türkistan Ülkelerine Yönelik Politikası

26 Mart 2000'de yapılan devlet başkanlığı seçimlerinden zaferle ayrılan Putin'in öncelik verdiği alanlardan birisi de dış politikaydı. Putin yönetimi, RF modern dış ilişkilerin ve küresel ekonominin merkezlerinden biri yapmaya odaklandı. Primakov'un kavramsallaştırdığı birçok dış politika ilkesi ve özellikle "çok kutuplu dünya kavramı dış politikanın merkezinde yer almaya başladı."²³

Haziran 2000'de imzalanan "RF'nin Dış Politika Konsepti" belgesi, uluslararası ve bölgesel politikaların gelişim yönlerini belirlemekteydi. BDT coğrafyası ile ilişkilerin geliştirilmesi dış politikanın temel konularındandı. Putin liderliğinde kabul edilen yeni dış politika belgesinde BDT'ye daha fazla ilgi gösterilmekteydi. BDT üyesi ülkelerle "Ekonomik etkileşimin yoğunlaştırılması öncelikli bir strateji olarak belirlenmişti. Türkistan'ın güney sınırlarındaki terör tehdidine karşı mücadele diğer önemli konuydu."²⁴ Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Afganistan müdahalesiyle bölgesel güvenlik sorunsalı birincil mesele haline gelmişti. ABD, "Afganistan'da El-Kaide'ye ve ona destek veren Taliban'a karşı sürdürdüğü operasyonlar kapsamında ilk etapta Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan hava sahalarından yararlanmaya başlamıştır."²⁵ ABD'nin bölgedeki askeri varlığı RF ile koordinasyon çerçevesinde hayata geçmekteydi. RF, uluslararası terörizme karşı savaşta Batı ile birlikte hareket ederek kendi sınırları içerisinde var olan radikal gruplara karşı mücadelesini meşrulaştırmaktaydı. RF aynı zamanda, Afganistan merkezli tehditlerin bölgeselleşmesinden endişe etmekteydi ve bu çerçevede ABD'ye lojistik destek vermekteydi. 14 Mayıs 2002'de oluşturulan Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'nün (KGAÖ) temel misyonlarından biri güney sınırlarındaki Afganistan kaynaklı terör, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı gibi tehditleri bertaraf etmektir.²⁶

2002'den itibaren Moskova, Türkistan başta olmak üzere Post-Sovyet coğrafyadaki pozisyonlarını geri kazanma stratejisini benimsedi. Bölgenin, RF'nin uluslararası statüsünü güçlendirmede vazgeçilmez bir önemde olduğu tespit edildi. Bu çerçevede pragmatist ve esnek bir dış politika stratejisinin uygulanması kararlaştırıldı.²⁷ Söz konusu strateji Türkistan ülkelerinin RF ile dostane ilişkiler sürdürmesini kolaylaştırdı ve ilişkilerin öngörülür bir perspektifte gelişim göstermesine olanak sağladı.

²³ Vladimir Paramonov-Aleksey Stokov, "The Evolution of Russia's Central Asia Policy", Defence Academy of the United Kingdom, *Central Asian Series*, 2008, s. 12.

²⁴ Sergey Pogodin - Tamara Tarakanova, "Vneshnepoliticheskiye İnteresi Rossiyskoy Federatsiyi v Chentralnoy Aziyyi", *Jurnal Evraziyskaya İntegratsiya: Ekonomika, Pravo, Politika*, Cilt: 36, Sayı: 2, 2021, s. 78.

²⁵ Çağrı Erhan, "ABD'nin Orta Asya Politikaları ve 11 Eylül'ün Etkileri", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt: 1, Sayı: 3, 2004, s. 143.

²⁶ Elena Dovgan - Anatoliy Rozanov, *Organizatsiya Dogovora o Kollektivnoy Bezopasnosti (2002-2009 gg)*, Minsk: Kovcheg, 2010, s. 25.

²⁷ Paramonov - Stokov, "a.g.m.", s. 12.

Putin, Yeltsin'den farklı olarak Türkistan ülkelerinin liderleriyle daha fazla temas kurmaktaydı. Yeltsin tüm Devlet Başkanlığı boyunca bölgeyi sadece birkaç kez ziyaret etmişti. Putin ise daha ilk görev yılında Türkistan ülkelerinin tamamına resmî ziyarette bulundu. Putin, Türkistan'da RF'nin çıkarlarını ve nüfuzunu desteklemek için kişisel temasları önemsemekteydi. Örneğin, sadece 2006 yılında, Kazak mevkidaşı Nazarbayev'le çeşitli platformlarda ve uluslararası forumlarda on bir kez bir araya gelmişti.²⁸

2000'lerin ortalarına doğru RF'nin başlıca hedefi, ekonomik işbirliği yoluyla BDT coğrafyasında etkin bir bütünleşme modeli geliştirmektir. Bölgesel bütünleşme stratejisi, RF'nin Türkistan'a yönelik politikasının temelini oluşturmaya başlamıştır. RF bu süreçte "koruyucu bütünleşme" stratejisi çerçevesinde hareket etmekteydi. "Koruyucu bütünleşme", katılımcı ülkelerin çıkarlarını korumak koşuluyla, RF'nin bütünleşme sürecinde merkezi bir rol üstlenmesi gerektiğine vurgu yapmaktaydı.²⁹

Putin'in devlet başkanlığına gelmesiyle birlikte, çeşitli bütünleşme modelleri RF'nin Türkistan politikasının özünü oluşturmaya başlamıştır. Söz konusu bütünleşme modellerinde Kazakistan geleneksel önemini korumaya devam etmekteydi. Putin'in bütünleşme politikaları öncelikle RF ve Kazakistan arasındaki etkileşime dayanmaktaydı.³⁰ Kazakistan lideri Nazarbayev, Avrasya Birliği düşüncesini temel alan bütünleşme hareketinin öncüsü olarak dikkat çekmekteydi. Daha 1994'te Moskova Devlet Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada Nazarbayev bu düşüncüyü dile getirmişti. Nazarbayev konuşmasında, "BDT'nin zamanın nesnel gereksinimlerini tam olarak karşılamadığına ve katılımcı ülkelerin bütünleşmesini hayata geçiremediğine" vurgu yapmıştır.³¹ Dönemin RF lideri Yeltsin, "Avrasya merkezli bütünleşme düşüncesini ilkesel olarak desteklediğini, ancak bu meselenin geleceğin konusu olduğunu" belirtmiştir.³²

Putin yönetimi açısından ise Avrasya merkezli Gümrük Birliği ve Ortak Ekonomik Alan gibi mekanizmalar, bütünleşmenin lokomotifi olarak görülmekteydi. "2007'de RF, Kazakistan ve Belarus arasında ortak bir gümrük alanının oluşturulması konusunda anlaşma imzalanmıştır. Anlaşma doğrultusunda bir eylen planı onaylanmıştır."³³ Üç ülke 2009'da Gümrük Birliği'nin yasal temelini inşa etmeye başlamışlardır. Bu çerçevede devlet ve hükümet başkanları düzeyinde, "Gümrük Birliği'nin normatif ve yasal temelini oluşturan 40 uluslararası anlaşma kabul edilmiştir."³⁴ 2010'da Gümrük Birliği'nin devreye

²⁸ Stanislav Pritchkin, "Rossiyskaya Politika v Chentralnoy Aziyey v XXI v", *Problemi Natsiyonalnoy Strategiyü*, Cilt: 63, Sayı: 6, 2020, s. 82.

²⁹ Roy Allison, "Protective Integration and Security Policy Coordination: Comparing the SCO and CSTO", *The Chinese Journal of International Politics*, Cilt: 11, Sayı: 3, 2018, s. 12.

³⁰ Aleksey Malashenko, "İnteresi i Shansi Rossiyey v Chentraziatyskom Regione", *Pro et Contra*, Cilt: 58, Sayı: 1-2, 2013, s. 21.

³¹ Olga Odnostalko, "Evraziyskaya İdeya N. A. Nazarbayeva: Ot Teoriyyi k Praktike", *Gramota*, Cilt: 61, Sayı: 11, 2015, s. 132.

³² Odnostalko, a.y.

³³ Nikolay Rabotyajev, "İntegratsiya, na Postsovetskom Prostranstve", *Jurnal Rossiya i Noviyev Gosudartstva Evraziyü*, Sayı: 4, 2011, s. 28.

³⁴ Rabotyajev, a.y.

girmesiyle bütünleşmenin önemli ayağı tamamlanmıştır. 19 Ekim 2011’de ise Kırgızistan Gümrük Birliği’ne katılmıştır.

Putin 2011’de İzvestiya gazetesinde çıkan makalesinde, bütünleşmenin bir sonraki aşaması olan Avrasya Ekonomik Birliği’nin kurulmasının öneminden bahsetmiştir. Nazarbayev, cevaben yazdığı ve yine İzvestiya’da yayınlanan makalesinde, “*Avrasya Birliği düşüncesini 1994’te ortaya koyduğunu hatırlatmış ve bütünleşme konusunda Putin’i desteklediğini*” ifade etmiştir.³⁵ Bu bağlamda Kazakistan RF ve Belarus ile birlikte Avrasya Ekonomik Birliği’nin oluşumunda öncül rol oynamıştır. Bölgenin diğer önemli aktörü olan Özbekistan ise Avrasya Birliği’ni temel alan bütünleşmeye mesafeli yaklaşmıştır. Kerimov, Özbekistan’ın böyle bir birliğe katılma düşüncesini fiilen reddetmişti. Özbekistan lideri Avrasya Birliği düşüncesini ekonomik değil, siyasi bir amacı olan bütünleşme çeşidi olarak ele almaktaydı. Kerimov’a göre “*Avrasya Birliği düşüncesi, SSCB’yi yeni bir biçimiyle canlandırmak girişiminden başka bir şey değildi.*”³⁶ RF resimleri ise Avrasya Birliği’nin “*Doğası gereği tamamen ekonomik olduğunu iddia ederek, siyasi sonuçları hakkında sessiz kalmayı tercih etmekteydiler.*”³⁷

2014’te Ukrayna’da yaşanan Maydan olayları ve akabinde Kırım’ın RF tarafından ilhaki, Post-Sovyet coğrafyadaki jeopolitik iklimi oldukça değiştirmiştir. RF’nin ulusal çıkarları açısından oldukça önemseydiği “*Slav üçlüsü birliği*” (RF, Ukrayna ve Belarus) düşüncesi ciddi bir yara almıştır. Bu nedenle Türkistan politikası ve bu bölgeye yönelik projelerin güçlendirilmesi sorunsalı, RF’nin dış politika stratejisinin merkezine yerleşmiştir. Aslında 2000’lerin ortalarından itibaren gündemde olan Avrasya merkezli birlik oluşturma düşüncesi, bu olaylarla birlikte hızlanmış. Kırım’ın ilhaki sonrası Batı tarafından izole edilen RF, yüzünü daha emin ve konsolide bir şekilde Doğu’ya dönmüştür.

Bütün bu yaşanan gelişmeler ışığında, 29 Mayıs 2014’te üç ülkenin imzaladığı anlaşmayla birliğin temelleri atılmıştır. 1 Ocak 2015’te RF, Belarus ve Kazakistan’ın kurucu üyesi olduğu Avrasya Ekonomik Birliği’nin (AEB) ortaya çıkmasıyla birlikte, Türkistan’ı da içine alan bütünleşme süreci yeni bir aşamaya geçmiştir. 12 Ağustos 2015 tarihinde Kırgızistan’ın örgüte üye olması, bütünleşme sürecinin şekillenmesine zemin hazırlamıştır. Örgütün kurulması Batılı ülkeler tarafından oldukça sakin karşılanmıştır. Çünkü RF’nin bu örgüt aracılığıyla, Türkistan’daki güç dengesini radikal bir biçimde değiştirebilecek bir güce sahip olmadığına inanmaktaydılar.³⁸

30 Kasım 2016’da onaylanan RF dış politika belgesinde, AEB’in etkin bir bütünleşme modeline dönüştürülmesi özellikle vurgulanmaktaydı. Belgede, “*evrensel bütünleşme ilkeleri temelinde oluşturulan AEB’in, Avrupa ve Avrasya bölgelerindeki bütünleşme süreçlerinin uyumlaştırılmasında önemli bir rol oy-*

³⁵ Nursultan Nazarbayev, “Evraziyskiy Soyuz: Ot İdeyii k İstoriyiii Budushego”, *İzvestiya*, 25 Ekim 2011, <https://iz.ru/news/504908> (Erişim Tarihi: 03.09.2021).

³⁶ Viktoriya Panfilova, “Otlojennaya Partiya İslama Kerimova”, *Nezavisimaya Gazeta*, 7 Aralık 2011, https://www.ng.ru/cis/2011-12-07/1_karimov.html (Erişim Tarihi: 02.09.2021).

³⁷ Malashenko, “a.g.m.”, s. 29.

³⁸ Malashenko, a.y.

nayabileceği” ifade edilmektedir.³⁹ 2016’da kabul edilen dış politika belgesi, RF’nin çok boyutlu ve çok yönlü bir Türkistan stratejisine sahip olduğunu gözler önüne sermekteydi.

Bordachev, Putin dönemi ortaya çıkan RF’nin Türkistan politikasının temel ilkelerini aşağıdaki şekilde analiz etmektedir:⁴⁰

- RF’nin Türkistan’a duyduğu ilgi jeopolitik bir karakter içermektedir.
- Türkistan doğrudan RF açısından silahlı bir tehdit oluşturmamaktadır.
- Daha verimli bir işbirliği için, hem RF hem de Türkistan ülkeleri ortak mirasa saygı göstermeli ve onu ortak kalkınma çerçevesinde bir temel olarak ele almalıdır.
- RF’nin “*Türkistan’ı terk etmesi*” konusu, öncelikle ortak coğrafi alan nedeniyle mümkün gözükmemektedir.
- RF, özellikle Türkistan ülkelerinin iç istikrarına daha fazla dikkat ayırmalıdır.
- Dünyadaki birçok ülkenin aksine, RF’nin Türkistan’a yönelik politikası daha istikrarlı bir temele sahiptir.

Sonuç olarak, Putin’in devlet başkanlığına seçilmesi RF’nin dış politika yapım sürecini önemli ölçüde etkilemiştir. RF, kendisi açısından daha öngörülebilir ve aynı zamanda istikrarlı bir dış politika inşa etmeyi başarmıştır. Bu dönemde RF’nin Türkistan politikasının temel istikameti ve gelecek perspektifi belirlenmiş ve uygulamaya konulmuştur. Böylece 90’lı yıllardan farklı olarak, RF’nin Türkistan politikası daha stratejik bir içerik kazanmıştır.

Güncel Jeopolitik Gerçeklikler Bağlamında RF’nin Türkistan Stratejisi

Putin döneminde oluşan Türkistan stratejisi, bölgede meydana gelen yeni ve güncel gerçeklikler çerçevesinde zaman zaman değişime uğramıştır. Özellikle, Çin’in bölgedeki faaliyetleri ve giderek bölgesel bir oyun kurucuya dönüşmesi yeni jeopolitik gerçeklikleri beraberinde getirmiştir. Bu nedenle RF’nin Çin ile etkileşimi ve Çin’in bölgedeki varlığına bakışı önem arz etmektedir. 2016’dan itibaren, Avrupa Birliği’nin (AB) bölgeye yönelik ilgisinin azaldığı ve ABD’nin bölgeyle irtibatının zayıfladığı bir ortamda, Türkistan’da RF ve Çin’in etkileşimi, işbirliği ve/veya stratejik rekabeti bölgenin dinamiklerini doğrudan etkilemekteydi.

Çin’in yükselişi, modern dünya siyasetindeki en önemli eğilimlerden biridir. Yeni Çin sadece siyasi ve ekonomik bir meydan okuma değil, aynı zamanda entelektüel bir meydan okumadır. Bu bağlamda “*Günümüzde Çin’in uluslararası ilişkilerdeki rolü ve yeri, uluslararası söylemde en popüler konuların başında gelmektedir.*”⁴¹ Türkistan, Çin’in jeopolitik hedefleri arasında önemli bir yer tutmaktadır.

³⁹ Ukaz Prezidenta Rossiyskoy Federatsyyi ot 30.11.2016 g. No: 640, *Kremlin*, <http://kremlin.ru/acts/bank/41451/page/1> (Erişim Tarihi: 06.09.2021).

⁴⁰ Timofey Bordachev, “Rossiya i Chentrálnaya Aziya: Mejdu Pragmatizmom i Geopolitikoy”, *Valdai Mejdunarodniy Diskussiyonnıy Klub*, 18 Mayıs 2021, <https://ru.valdaiclub.com/a/highlights/rossiya-i-tsentralnaya-aziya-pragmatizm-i-geopolitika/> (Erişim Tarihi: 03.09.2021).

⁴¹ Anton Maltsev, “Osobennosti Politiki KNR v Chentrálnoy Aziyyi v Otshenkah Rossiyskih i Zapadnih Uchenih”, *Sravnitel'naya Politika*, Cilt: 10, Sayı: 4, 2012, s. 17.

RF ve Çin arasındaki ilişkiler son 20 yılda oldukça istikrarlı gelişim göstermiştir. 2014'ten sonra iki güç arasındaki ilişkiler stratejik bir karakter taşımaya başlamıştır. ABD ve AB'nin, Ukrayna ve Kırım sorunu nedeniyle RF'na uyguladığı yaptırımlar, RF'nin Asya politikalarına öncelik vermesine neden olmuştur. Çin açısından bakıldığında ise özellikle "ticaret savaşları" söylemi ve ABD ile sürekli yaşadığı jeopolitik sorunlar, bu ülkenin RF ile daha fazla alanda işbirliği yapmasına zemin hazırlamıştır. Bu koşullar çerçevesinde ekonomik faaliyetlerini desteklemek için Batı pazarlarına alternatif bulma gereksinimi, RF'nu giderek doğuya, Çin'i ise batıya bakmaya mecbur bırakmaktadır.⁴² RF ve Çin aynı zamanda Batı'nın egemen olduğu uluslararası sistemin dönüşmesini arzulamaktadırlar. Çok kutupluluk söylemi her iki gücün uluslararası sistemi tanımlarken kullandığı bir kavramdır.

Çin, RF'nin Türkistan'daki özel rolünün farkında olarak bölgedeki politikasını Moskova ile koordine etmeye çalışmaktadır. RF ise bunun karşılığında, "Çin'in Türkistan'da gücünü pekiştirme sürecini desteklemeye veya en azından aktif olarak kısıtlamamaya devam etmektedir."⁴³ RF her şeyden önce, Çin ile çıkarlarının örtüştüğü alanlarda işbirliği yapmaktadır. Bölgedeki köktendinciğe karşı mücadele ve ABD/NATO'nun Türkistan'daki etkisini sınırlandırılması gibi ortak çıkarlar işbirliğine ivme kazandırmaktadır.⁴⁴ Ayrıca beş Türkistan ülkesinden dördünün (Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Tacikistan) üyesi olduğu Şanhay İşbirliği Örgütü'nün (ŞİÖ) varlığı, RF ile Çin arasındaki etkileşimi büyük ölçüde kolaylaştırmaktadır. "Türkmenistan resmi olarak ŞİÖ'ye üyesi olmasa da, yine de fiilen örgütün faaliyetlerinde ve üye ülkelerin etkileşim alanlarında yer almaktadır."⁴⁵ RF Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, "Moskova'nın Çin'i bölgede rakip olarak görmediğini, iki ülkenin stratejik ortak olduğunu ve Büyük Avrasya ile ilgili planlarının birbirleriyle çelişmediğini" altını çizmektedir.⁴⁶ Çin ise bölgesel liderliğe yönelik iddialarını açık bir şekilde dile getirmemektir. Çin bunun yerine Tek Kuşak Tek Yol gibi büyük ölçekli projeler sayesinde, bölge halklarına sosyal refah ortamının sağlanacağını üzerinde durmaktadır. Böylece Çin, ekonomik söylemleri ön plana çıkarmakta ve altyapı gibi stratejik alanlara yatırım yapmaktadır. Bu bağlamda Çin, Türkistan'ı istikrara kavuşturma çabalarını askerî veya güvenlik araçlarıyla değil, ekonomik gücüyle koordine etmektedir. RF'nin eksine Çin, "jeopolitik etkisini vurgulamaya veya bölge üzerinde hak iddia etmeye şimdilik hevesli gözükmemektedir."⁴⁷

⁴² Aleksey Asiryanyan - Yiming He, "The Dynamics of Sino-Russian Relations in Central Asia", *e-International Relations*, 25 Ekim 2020, <https://www.e-ir.info/2020/10/25/the-dynamics-of-sino-russian-relations-in-central-asia/> (Erişim Tarihi: 03.09.2021).

⁴³ Vladimir Paramonov, "Rossiya i Kitay v Chentralnoy Aziyii: Kontseptualniy Aspekt", *Rossiya i Noviy Gosudarstva Evraziyü*, Sayı: 4, 2018, s. 123.

⁴⁴ Paramonov, a.y.

⁴⁵ Paramonov, a.y.

⁴⁶ Russia Doesn't View China as Rival in Central Asia, Says Lavrov, *Tass Agency*, 5 Şubat 2019, <https://tass.com/economy/1043332> (Erişim Tarihi: 06.09.2021).

⁴⁷ Paul Stronski - Nicole Ng, *Cooperation and Competition Russia and China in Central Asia, The Russian Far East, and the Arctic*, Carnegie Endowment for International Peace, Washington 2018, s. 10.

Mamafih, RF ve Çin'in Türkistan özelindeki ilişkileri bir dizi jeopolitik gerçeğin gölgesinde gelişim göstermekteydi. RF'nin AEB projesiyle, Çin'in Tek Kuşak Tek Yol girişiminin Türkistan'da ciddi bir rekabet içerisinde olduğu düşüncesi giderek yaygınlaşmaktaydı. AEB ve Tek Kuşak Tek Yol projelerinin birleştirilmesi ve bu çerçevede "Büyük Avrasya" konseptinin oluşturulması girişimi, RF-Çin ilişkilerinin geleceği açısından oldukça önem taşımaktaydı.⁴⁸ Bu kapsamda 2016'da Valdai Kulübü uzmanları⁴⁹ tarafından geliştirilen "Büyük Avrasya" konsepti, RF'nin Asya politikalarının temel yönlerini belirlemekteydi. Yeni konsept RF'nin Türkistan stratejisinin, Çin'in bölgesel projeleriyle koordineli bir biçimde hareket etmesini öngörmekteydi. RF, Büyük Avrasya konseptini sadece Türkistan ile sınırlı tutmamaktaydı. Bu noktada birden fazla jeo-ekonomik etken devreye girmektedir. "RF, dünya ekonomisinin Asya Pasifik'teki yeni merkezi ile bağlantı kurma ihtiyacından dolayı 'Asya'ya dönüş' politikasını benimsemeye başlamıştır."⁵⁰ Ayrıca Rus Uzak Doğu'sunun bir cazibe merkezi haline getirilmesi doğrudan RF'nin Asya politikalarına bağlıydı.

RF'nin temel amacı Çin'in sahip olduğu ekonomik gücü ve enerjiyi hem kendisinin hem de diğer devletlerin kalkınma sorunlarını çözmeye yönlendireceği uluslararası ve bölgesel ortam oluşturmaktır.⁵¹ Bordachev, Çin'in bu girişimdeki rolünü ve konumunu analiz ederken, Almanya'nın AB içerisindeki ekonomik rolünden bahsetmektedir. Almanya deneyiminden yola çıkan Bordachev, Çin'in ekonomik potansiyelinin Büyük Avrasya girişimi bağlamında değerlendirilmesi ve işbirliği mekanizmalarına yansıtılması gerekliliğine vurgu yapmaktadır.⁵²

RF ve Çin arasındaki ilişkilerin uyumlaştırılması, bölge ülkeleri açısından olumlu değerlendirilmekteydi. Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım-Jomart Tokayev, Büyük Avrasya düşüncesinin, ekonomik bağları geliştirmek için ufuklar açtığına dikkat çekmekteydi. Tokayev'e göre "bu düşünce, Avrasya coğrafyasında yeni bir uluslararası ilişkiler sisteminin oluşumuna temel olabilecek potansiyele sahiptir."⁵³ Diğer AEB üyesi Kırgızistan da Büyük Avrasya

⁴⁸ Elena Kuzmina, "Bolshaya Evraziya: İnteresi i Vozmojnosti Rossiyi Pri Vzayimodeystviy s Kitayem", *Problemi Postsovetskogo Prostranstva*, Cilt: 3, Sayı: 2, 2017, s. 230.

⁴⁹ Valdai Uluslararası Tartışma Kulübü 2004'te kurulmuştur. Valdai yaptığı çalışmalarla, önde gelen uluslararası uzmanlar ile Rus bilim adamları, politikaçılar ve hükümet yetkilileri arasındaki etkileşim sağlayan küresel platform haline gelmiştir. Valdai temel faaliyetlerinde küresel siyasi ve ekonomik süreçler alanındaki araştırmalar odaklanmaktadır. Valdai platformu gerçekleştirdiği uluslararası toplantılarla ve düzenli olarak sunduğu analiz raporlarıyla Rus dış politikasının şekillenmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

⁵⁰ Alexander Lukin, "Sino-Russian Cooperation as the Basis for Greater Eurasia", *Human Affairs*, Cilt: 30, Sayı: 2, 2020, s. 174.

⁵¹ Sergey Karaganov, "Ot Povorota na Vostok k Bolshoy Evraziyi", *Rossiya v Globalnoy Politike*, 30 Mayıs 2017, <https://globalaffairs.ru/articles/ot-povorota-na-vostok-k-bolshoy-evraziy/> (Erişim Tarihi: 02.09.2021).

⁵² Timofey Bordachev - Anastasiya Pyatachkova, "Evraziyskiy Povestka Sotrudnichestva Kontseptsiya Bolshoy Evraziyi o Povorote Rossiyi na Vostok", *Vestnik Mejdunarodnih Organizatsiyi*, Cilt: 13, Sayı: 3, 2018, s. 40.

⁵³ Nikolay Dolgoplov - Vladislav Fronin, "Mi Vsegda Budem Vmeste", İntervyu Prezidenta Kazaxstana Kasım-Jomart Tokayeva, *Rossiyskaya Gazeta*, 2 Nisan 2019, <https://rg.ru/2019/04/02/nakanune-vizita-v-moskvu-novyy-prezident-kazahstana-otvetil-na-voprosy-rg.html> (Erişim Tarihi: 06.09.2021).

düşüncesine olumlu yaklaşmaktadır. ŞİÖ üyesi Tacikistan konumu nedeniyle Çin bölgesel projelerinde önemli bir tutmakta ve bu bağlamda Büyük Avrasya girişimine destek vermektedir. Şevket Mirziyoyev'in cumhurbaşkanlığına seçilmesiyle birlikte dış dünyaya açılan Özbekistan, bütünleşme süreçlerinde aktif bir şekilde yer almaya başlamıştır.⁵⁴

Günümüzde Valdai'la birlikte, güncel güvenlik konularını ve Büyük Avrasya konseptinin stratejik geleceğini analiz etmek için politikacıları ve uluslararası ilişkiler alanındaki uzmanları bir araya getiren "Astana Kulübü", bu konseptin temel entelektüel yönlerini ve gelişim perspektifini ortaya koymaktadır. 2018'de bilimsel kuruluşlardan, eğitim kurumlarından, devlet ve devlet dışı analitik merkezlerden yüzlerce uzmanın yer aldığı Avrasya Bilgi ve Analitik Konsorsiyumu oluşturulmuştur.⁵⁵

Büyük Avrasya konsepti, RF'nin Türkistan stratejisini güncel jeopolitik gerçekliklere uyumlaştırılmasını ve bu bölgede Çin ile karşılıklı çıkarlara dayalı bir politika izlemesini mümkün kılmaktadır. Bölgede çeşitli siyasi ve jeopolitik araçlara sahip olan RF, Çin'in ekonomik gücünü kullanarak kendine yeni stratejik alanlar açmaktadır.

Sonuç

RF, 90'lı yılların başlarında Türkistan'ı jeopolitik bir yük olarak görmekteydi. Bunun temel nedeni, RF'nin SSCB sonrası yaşadığı ciddi sosyo-politik ve ekonomik krizdi. Bu kriz ortamında RF, Batı ile ilişkileri geliştirmeyi ve stratejik ortaklık oluşturmayı dış politikasının temel hedefi olarak belirlemiştir. RF, Batı'dan gelecek mali yardımlarla kriz ortamından çıkmayı ve daha çok iç siyasi istikrarını sağlamayı amaçlamaktaydı. BDT'yi daha çok Ukrayna ve Belarus odaklı bir oluşum olarak ele alan Yeltsin yönetimi, doğu politikalarını göz ardı etmek zorunda kalmıştı. Bu eğilim 90'ların ortalarına kadar devam etmiştir.

1995'ten itibaren, RF'nin BDT politikaları daha bütüncül bir karakter almaya başlamıştır. BDT, eski SSCB ülkeleri arasındaki temel etkileşim aracına dönüşmüştür. 1996'da dışişleri bakanlığına getirilen Primakov, Rus dış politikasına jeopolitik perspektifi yeniden kazandırmıştır. Bu bağlamda RF'nin yakın çevresine yönelik politikalarında gözle görülür bir değişiklik yaşanmıştır. Primakov, BDT'yi sadece bir ekonomik araç olarak değil, aynı zamanda sistematik bir bütünleşme modeli olarak önemsemiştir. Bu dönemde RF'nin Türkistan politikası tedricen şekillenmeye başlamıştır.

Primakov'un ileri sürdüğü dış politika ilkeleri, büyük ölçüde Putin yönetimi tarafından devam ettirilmiştir. Putin iktidarında Türkistan, Rus dış politikasının temel yönlerinden biri haline gelmiştir. RF'nin öncüllüğüne oluşturulan bölgesel örgütler aracılığıyla daha etkin bir politika uygulanmıştır. Bu

⁵⁴ Aleksandr Lukin - Dmitriy Novikov, "Bolshaya Evraziya: Ot Polyusa Konfrontatsiyi k Soobshestvu Razvitiya", *Jurnal Vostok*, Sayı: 6, 2019, s. 183.

⁵⁵ Eduard Poletayev, "Bolshaya Evraziya: Veshi v Sebe s Bolshim Potentsyalom", *Ritm Evraziyji*, 18 Temmuz 2021, <https://www.ritm Eurasia.org/news--2021-07-18--bolshaja-evraziya-veshi-v-sebe-s-bolshim-potencialom-55559> (Erişim Tarihi: 06.09.2021).

çerçevede ortaya çıkan bütünleşme modelleri Türkistan politikasının özünü oluşturmuştur. Gümrük Birliği ve Ortak Ekonomik Alan gibi mekanizmalar, bütünleşmenin gidişatına istikamet vermişlerdir. KGAÖ ve AEB gibi örgütlerin oluşmasıyla birlikte, RF'nin Türkistan politikasının temel hedefleri belirlenmiş ve yeni bir biçim kazanmıştır.

2014'te Kırım'ın ilhakı ve Ukrayna ile yaşadığı sorunlar nedeniyle RF'ni dış politikasında ciddi dönüşümler yaşamıştır. Batı'nın uyguladığı yaptırımlar RF'ni Doğu ile ilişkileri daha da geliştirmeye yöneltmiştir. RF'nin Asya politikası Çin ile işbirliği zemininde gelişim göstermiştir. Yeni jeopolitik gerçeklikleri dikkate alan Putin yönetimi, Çin'in ekonomik gücünden faydalanmaya çalışmıştır. Bu çerçevede 2016'da ortaya atılan Büyük Avrasya konsepti, RF ve Çin'in Türkistan'daki çıkarlarının uyumlaştırılmasını hedeflemiştir. Büyük Avrasya konsepti, iki ülkenin bölgeye yönelik projelerinin konsolide edilmesini ve ortak mekanizmaların inşasını kolaylaştırmıştır.

Uluslararası ilişkilerin değişen doğası ve bu bağlamda ortaya çıkan yeni gerçeklikler, RF'nun Türkistan politikalarının gelecek perspektifini önemli ölçüde etkileyecektir. ABD'nin Afganistan'dan çekilmesiyle birlikte merkezli meydana çıkan yeni dinamikler, RF'nun bölgeye yönelik güvenlik odaklı bir projeksiyon geliştirmesini zaruri kılmaktadır. Diğer taraftan özellikle yeni ABD yönetiminin bölgeye duyduğu ilgi göz ardı edilmemelidir. Çin'i çevreleme stratejisi ve aynı zamanda RF'nun genel Asya politikalarının sınırlandırılması sorunsalı, ABD'nin bölgeye yönelik ilgisini artırmaktadır. Bu bağlamda RF'nun güncel Türkistan politikası, bölgedeki jeopolitik gelişmelerin ve değişimlerin seyrine göre şekillenmektedir.

Kaynaklar

ALLİSON, Roy: "Protective Integration and Security Policy Coordination: Comparing the SCO and CSTO", *The Chinese Journal of International Politics*, Cilt: 11, Sayı: 3, 2018.

ASİRYAN, Aleksey - HE, Yiming: "The Dynamics of Sino-Russian Relations in Central Asia", *e-International Relations*, 25 Ekim 2020, <https://www.e-ir.info/2020/10/25/the-dynamics-of-sino-russian-relations-in-central-asia/> (03.09.2021).

BAZİLEVA Sabrina - CHERNENKO, Elena: "Sotrudnichestvo Uzbekistana i Rossii kak Stabiliziruyshiy Faktor na Evraziyskom Prostranstve", *Vestnik Rossiyskogo Universiteta Drujbi Narodov Seriya Mejdunarodniye Otnosheniya*, Cilt: 16, Sayı: 3, 2016.

BORDACHEV, Timofey: "Rossiya i Chentralnaya Aziya: Mejdu Pragmatizmom i Geopolitikoy", *Valdai Mejdunarodniy Diskussiyonniy Klub*, 18 Mayıs 2021, <https://ru.valdaiclub.com/a/highlights/rossiya-i-tsentralnaya-aziya-pragmatizm-i-geopolitika/> (03.09.2021).

BORDACHEV, Timofey - PYATACHKOVA, Anastasiya: "Evraziyskiy Povestka Sotrudnichestva Kontseptsiya Bolshoy Evraziyii o Povorote Rossii na Vostok", *Vestnik Mejdunarodnih Organizatsiyi*, Cilt: 13, Sayı: 3, 2018.

Dogovor o Tomojennom Soyuze i Edinom Ekonomicheskom Prostranstve, Avrasya Komisyonu, http://www.eurasiancommission.org/ru/act/trade/catr/non-tariff/Pages/Dogovor_26021999.aspx.

DOLGOPOLOV, Nikolay - FRONİN, Vladislav: “Mi Vsegda Budem Vmeste”, İntervyu Prezidenta Kazaxstana Kasım-Jomart Tokayeva, *Rossiyskaya Gazeta*, 2 Nisan 2019, <https://rg.ru/2019/04/02/nakanune-vizita-v-moskvu-novyj-prezident-kazahstana-otvetil-na-voprosy-rg.html>.

DOVGAN, Elena - ROZANOV, Anatoliy: *Organizatsiya Dogovora o Kollektivnoy Bezopasnosti (2002-2009 gg)*, 2010, Minsk: Kovcheg.

ERHAN, Çağrı: “ABD’nin Orta Asya Politikaları ve 11 Eylül’ün Etkileri”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt: 1, Sayı: 3, 2004.

KARAGANOV, Sergey: “Ot Povorota na Vostok k Bolshoy Evraziyi”, *Rossiya v Globalnoy Politike*, 30 Mayıs 2017, <https://globalaffairs.ru/articles/ot-povorota-na-vostok-k-bolshoj-evraziy/> (02.09.2021).

KAZANTSEV, Andrey: “*Bolshaya İgra*” s *Neizvestnimi Pravilami: Mirovaya Politika i Chentralnaya Aziya*, Fond Naslediya Evraziy, Moskova 2008.

Kontseptsiya Vneshney Politiki Rossiyskoy Federatsyyi, *Nezavisimaya Gazeta*, 11 Temmuz 2000, https://www.ng.ru/world/2000-07-11/1_concept.html (01.09.2021).

KUPRİYANOV, Aleksey: “Pragmaticniy Realist: Pochemu Doktrina Primakova Aktualna i Seychas”, *İzvestiya*, 29 Ekim 2019, <https://iz.ru/937080/aleksei-kupriyanov/pragmaticnyi-realist-pochemu-doktrina-primakova-aktualna-i-seichas> (03.09.2021).

KUZMİNA, Elena: “Bolshaya Evraziya: İnteresi i Vozmojnosti Rossiyii Pri Vzaymodeystviyii s Kitayem”, *Problemi Postsovetskogo Prostranstva*, Cilt: 3, Sayı: 2, 2017.

LUKİN, Aleksandr - NOVİKOV, Dmitriy: “Bolshaya Evraziya: Ot Polyusa Konfrontatsyyi k Soobshestvu Razvitiya”, *Jurnal Vostok*, Sayı: 6, 2019.

LUKİN, Alexander: “Sino-Russian Cooperation as the Basis for Greater Eurasia”, *Human Affairs*, Cilt: 30, Sayı: 2, 2020.

MALASHENKO, Aleksey: “İnteresi i Shansi Rossiyii v Chentraziatskiyom Regione”, *Pro et Contra*, Cilt: 58, Sayı: 1-2, 2013.

MALASHENKO, Aleksey: “Turkmeniya: Byla li Ottepely?”, *Moskovskiy Chentr Karnegi*, Brifing, Cilt: 14, Sayı: 2, 2012.

MALTSEV, Anton: “Osobennosti Politiki KNR v Chentralnoy Aziyii v Otshenkah Rossiyskikh i Zapadnih Uchenih”, *Sravnitel'naya Politika*, Cilt: 10, Sayı: 4, 2012.

MESHERYAKOV, Konstantin: “Rossiysko-Tadjikskiye Otnosheniya v 1997-2005 Godah: Ot Donora-Aktseptornogo Karaktera k Novim Printsipam Vzayimodeystviya”, *Nauchno-Tekhnicheskkiye Vedeomosti SPbGPU. Gumanitarniye i Obshestvenniye Nauki*, Sayı: 3, 2013.

MESHERYAKOV, Konstantin: *Evolutsiya Vneshney Politiki Rossiyskoy Federatsyyi v Chentralnoy Aziyii v 1991-2005 gg*, Sankt Peterburgskiy Gosudarstvenniy Universitet, Sankt Petersburg 2014.

NAZARBAYEV, Nursultan: “Evraziyskiy Soyuz: Ot İdeyii k İstoriyiii Budushego”, *İzvestiya*, 25 Ekim 2011, <https://iz.ru/news/504908> (03.09.2021).

NAZARBAYEV, Nursultan: *Na Poroge XXI Veka*, Alma Ata: Atamura, 2003.

NEYMARK, Mark: “Vnehsnaya Politika Rossiyii: Ot “Novogo Mishleniya” k Novomu Strategicheskomu Mishlenuyu”, *Jurnal Problemi Postsovetskogo Prostranstva*, Cilt: 7, Sayı: 2, 2020.

NİKOLAYEV, Sergey: “Chentralfniy Aziya v Geopolitike: Amerikanskiy Vektor (1991-2008 gg)”, *Jurnal Mejdunarodnaya Jizny*, Sayı: 2, 2011, <https://interaffairs.ru/jauthor/material/396> (02.09.2021).

ODNOSTALKO, Olga: “Evraziyskaya İdeya N. A. Nazarbayeva: Ot Teoriyyi k Praktike”, *Gramota*, Cilt: 61, Sayı: 11, 2015.

PANFİLOVA, Viktoriya: “Otlojennaya Partiya İslama Kerimova”, *Nezavisimaya Gazeta*, 7 Aralık 2011, https://www.ng.ru/cis/2011-12-07/1_karimov.html (02.09.2021).

PARAMONOV, Vladimir: “Rossiya i Kitay v Chentralfnoy Aziyii: Kontseptualniy Aspekt”, *Rossiya i Noviy Gosudarstva Evraziyyi*, Sayı: 4, 2018.

PARAMONOV, Vladimir - STROKOV, Aleksey: “The Evolution of Russia’s Central Asia Policy”, Defence Academy of The United Kingdom, *Central Asian Series*, 2008.

POGODİN, Sergey - TARAKANOVA, Tamara: “Vneshnepoliticheskiye İnteresi Rossiyskoy Federatsyyi v Chentralfnoy Aziyii”, *Jurnal Evraziyskaya İntegratsiya: Ekonomika, Pravo, Politika*, Cilt: 36, Sayı: 2, 2021.

POLETAYEV, Eduard: “Bolshaya Evraziya: Veshi v Sebe s Bolshim Potentsiyalom”, *Ritm Evraziyyi*, 18 Temmuz 2021, <https://www.ritmeurasia.org/news--2021-07-18--bolshaya-evraziya-veshi-v-sebe-s-bolshim-potencialom-55559> (06.09.2021).

PRİTCHİN, Stanislav: “Rossiyskaya Politikav Chentralfnoy Aziyii v XXI v”, *Problemi Natsiyonalnoy Strategiyii*, Cilt: 63, Sayı: 6, 2020.

RABOTYAJEV, Nikolay: “İntegratsiya, na Postsovetskom Prostranstve”, *Jurnal Rossiya i Noviy Gosudarstva Evraziyyi*, Sayı: 4, 2011.

Russia Doesn’t View China as Rival in Central Asia, Says Lavrov, *Tass Agency*, 5 Şubat 2019, <https://tass.com/economy/1043332> (06.09.2021).

SAFRANCHUK, İvan: “Rossiyskaya Politika v Chentralfnoy Aziyii. Strategicheskiy Kontekt”, *Observo*, Sayı: 8, 2014.

SAGİNDİKOV, Rüstem: “Kazaxstansko-Rossiyskiye Otnosheniya: Sostayaniye i Perspektivi”, *Vestnik Rossiyskogo Universiteta Drujbi Narodov Seriya Mejdunarodniye Otnosheniya*, Sayı: 2, 2014.

SATTAROV, Raffael: “Politika Rossiyii v Chentralfnoy Aziyii 3.0-na Postsovetskom Prostranstve Net Vechnih Soyuznikov, Est Tolko Vechniye İnteresi”, *Central Asian Analytical Network*, <https://www.caa-network.org/archives/8452> (02.09.2021).

SEVOSTYANOV, Pavel: “Kirgiziya i Strategicheskiye Zadaci Rossiyii”, *Jurnal Mejdunarodnaya Jizny*, 2 Mart 2021, <https://interaffairs.ru/news/show/29275> (03.09.2021).

STRONSKİ, Paul - NG, Nicole: *Cooperation and Competition Russia and China in Central Asia, The Russian Far East, and the Arctic*, Carnegie Endowment for International Peace, Washington 2018.

TRENİN, Dmitriy: “Rossiya i SNG: Pole İnteresov, a ne Sfera Vliyaniya”, *Pro et Contra*, Sayı: 5-6, 2009.

Ukaz Prezidenta Rossiyskoy Federatsyyi ot 30.11.2016 g. No: 640, Kremlin, <http://kremlin.ru/acts/bank/41451/page/1> (06.09.2021).

Vneshnaya Politika Rossiyii v 1990-h Godah, *Entsiklopediya Vsemirnaya İstoriya*, https://w.histrf.ru/articles/article/show/vneshniaia_politika_rossii_v_1990_kh_godakh (01.09.2021).

Extended Abstract

Turkestan In Russian Foreign Policy: Changes And Transformations

Turkistan countries did not have a prominent place in the post-Soviet Union of Soviet Socialist Republics (USSR) policies of RF. The Turkistan Region was considered in the framework of the relations with the Commonwealth of Independent States (CIS) in the foreign policy strategy of the RF in 1991. For this reason, there were no separate strategic attitudes regarding the Turkistan Region. The Kozyrev Doctrine, which was adopted in 1993, evaluated the Russian foreign policy regarding the Post-Soviet geographical areas from the perspective of the CIS. A specific strategic framework regarding the Turkistan Countries was not mentioned in the Kozyrev Doctrine. The priorities of the foreign policy regarding the CIS consisted mostly of security-oriented approaches.

The geopolitical progression of the RF-Western relations changed significantly in 1993 with the North Atlantic Treaty Organization (NATO), which adopted the strategy of expansion towards the former Eastern Bloc Countries. In this way, the new realities, which emerged in the context of security and economy, prepared the ground for RF to determine new strategies for immediate surroundings.

The relations of RF with the CIS member countries began to gain strategic content after the document that was signed by Yeltsin on September 14, 1995. The abovementioned document also identified the general framework of the Turkistan Strategy of RF. RF has started to see the CIS as a means of integration since 1995. In this context, Customs Union Agreement was signed between RF and Belarus on January 5, 1995. Kazakhstan joined this agreement on January 20, 1995. In the light of all these developments, Yeltsin dismissed Foreign Minister Kozyrev, who was a fiery defender of improving the relations with the West, in 1996. Experienced politician and diplomat Yevgeny Primakov was called in to replace Kozyrev. The appointment of Primakov to the Ministry of Foreign Affairs had serious effects on the policies of RF towards its immediate surroundings, especially Central Asia. The role of CIS-centered integration initiatives increased in the policies of RF regarding close surroundings. Primakov set it as his primary goal to transform CBT into a functional integration mechanism.

A series of steps were taken to establish the legal framework for CIS-centered integration in Primakov's Ministry of Foreign Affairs. In this context, RF, Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Belarus signed an agreement determining the principles, mechanisms, and stages of the creation of the Customs Union on March 29, 1996 during which Kazakhstan had a very decisive position in the Turkistan Policy of RF. In this context, RF was building its Turkistan Strategy through Kazakhstan to a large extent.

One of the areas prioritized by Putin, who emerged victorious from the Presidential elections on March 26, 2000, was foreign policy. Putin Administration focused on making RF one of the centers of modern foreign relations and the global economy. Many foreign policy principles that were conceptualized by Primakov, especially the "multipolar world" concept began to take place in the center of foreign policy. As of 2002, Moscow adopted the strategy of regaining its positions in the Post-Soviet geographical areas, especially in Central Asia. It was determined that the region has an indispensable importance in strengthening the international status of RF. In this framework, a decision was made to implement a pragmatist and flexible foreign policy strategy. The main goal of RF was to develop an effective model of integration in the CIS geographical area through economic cooperation towards the mid-2000s. The regional integration strategy started to form the basis of RF's policy towards Central Asia.

The Maydan events that happened in Ukraine in 2014 and the subsequent annexation of Crimea by RF changed the geopolitical climate in the Post-Soviet geographical areas considerably. The idea of the “*Slavic Trio Union*” (RF, Ukraine, and Belarus), which RF attached great importance to for its national interests, was thus damaged seriously. For this reason, the Turkistan Policy and the problem of strengthening projects for this area were now at the center of the foreign policy strategy of RF. In fact, the idea of establishing a union based in Eurasia, which was on the agenda since the mid-2000s, was accelerated with these events. RF turned towards the East in a more confident and consolidated way after being isolated by the West after the annexation of Crimea. In the light of all these developments, the foundations of the Union were laid with the agreement that was signed by three countries on May 29, 2014. The integration process including Central Asia entered a new stage after the emergence of the Eurasian Economic Union (EEC), of which RF, Belarus, and Kazakhstan were the founding members, on January 1, 2015. The accession of Kyrgyzstan to the organization on 12 August 2015 also paved the way for the integration process to take shape.

It was especially emphasized in the RF Foreign Policy Document that was approved on November 30, 2016 that the EEC should be transformed into an effective integration model. As a result, the election of Putin for the Presidency affected the foreign policy making process of the RF significantly. RF succeeded in building a more predictable and also stable foreign policy for itself. In this period, the basic direction and future perspective of Turkistan Policy of RF were determined and put into practice. In this way, RF’s Central Asia Policy gained a more strategic content unlike in 90s.

The Turkistan Strategy, which was shaped in Putin’s period, changed from time to time in the context of the new and current realities in the region. Especially China’s activities in the region and its becoming a regional playmaker brought with it new geopolitical realities. For this reason, the interaction of RF with China and China’s view of its presence in the region were important. As of 2016, in an environment where the European Union (EU) interests in the region decreased and the USA’s contacts with the region weakened, the interaction, cooperation, and/or strategic competition of RF and China in Turkistan Region affected the dynamics of the region directly.

The “*Great Eurasia Concept*” that was developed in 2016 foresaw the Turkistan Strategy of RF to act in coordination with China’s regional projects. RF did not limit the Greater Eurasia Concept only to Central Asia. Right at this point, more than one geo-economic factors came into play. RF started to adopt the policy of “*return to Asia*” after the need emerged to connect with the new center of the world economy in Asia Pacific. Also, making the Russian Far East a center of attraction was dependent on RF’s Asian Policies directly. In this context, the Greater Eurasia Concept that was put forward in 2016 aimed to harmonize the interests of RF and China in Central Asia.

As a conclusion, the Greater Eurasia Concept facilitated the consolidation of RF and Chinese projects for the region and the establishment of joint mechanisms.